

Záróbeszámoló

az FK 135274 azonosítójú

„A kockázat-részvétel paradoxon: A tüntetési részvételt és a részvétel észlelt kockázatait összekapcsoló mikro mechanizmusok” című kutatásról

A projekt háttere

A kollektív cselekvés elmélete szerint a politikai tiltakozásokban való részvétel lehetséges negatív következményeitől való félelem csökkentheti az egyén különböző tiltakozó akcióban való részvételi szándékát. Például egy tüntetésen a tüntetők elleni rendőri támadás veszélye valószínűleg csökkenti a potenciális tiltakozók részvételi hajlandóságát. Az empirikus eredmények azonban ennél összetettebb képet mutatnak. A szociológusok és szociálpszichológusok (pl: Opp és Roehl 1990; Opp és Gern 1993; Opp 1994, Ayanian és Tausch 2016, Susánszky 2019) pozitív korrelációt mutatnak ki az észlelt kockázatok és a tüntetéseken való részvétel között. Minél kockázatosabbnak tartják tehát a tüntetést, annál nagyobb a részvételi hajlandóság.

A kutatási projekt eredményei és a kitűzött feladatok teljesítése.

A kutatási tervnek megfelelően elvégeztük a három survey-kísérletet, melyek a tüntetési részvétel kockázatossága és a részvételi hajlandóság közötti oksági kapcsolatot vizsgálták. A kísérletek során a válaszadók rövid, tüntetésekkel kapcsolatos, újságcikkszerű szövegeket olvastak. A kérdőív következő részében pedig politikai attitűdkérdéseket tettünk fel.

Más survey-kísérletekhez hasonlóan a válaszadókat véletlenszerűen osztottuk be vagy a 'kezelt' vagy a 'kontroll' csoportba, így biztosítva, hogy korrelációk helyett oksági kapcsolatokat tárjunk fel. A kialakított kezelt és kontroll csoportok számától függően 1000-2000 fős mintákkal dolgoztunk.

A kísérletek számos új empirikus eredményt hoztak, melyek közül a három legjelentősebbet emelem ki:

1) A tüntetési esemény politizáltságának hatása a tüntetési részvételre

Az előzetes eredményekkel összhangban azt találtuk, hogy a kísérleti kezelésben szereplő tüntetési körülmények befolyásolják a részvételi hajlandóságot. A tüntetés körülményeinek leírásához az esemény politizáltsága koncepciót használtuk. Eszerint egy tüntetési esemény erősen politizáltságának három dimenzióját különböztethetjük meg: 1) közéleti láthatóság (salience); 2) tüntetés témájának polarizációja; 3) szereplők száma. Ezek alapján a kísérletekben, egy jobban és egy kevésbé politizált szituációt vizsgáltunk. Az eredmények szerint az erősen politizált szituáció csökkenti a részvételi hajlandóságot, mégpedig a tüntetési hatékonyság faktoron keresztül. Vagyis az erősen politizált tüntetés körülménye csökkenti a tüntetési hatékonyságot, valamint a közvélemény támogatottságával kapcsolatos várakozásokat, amik pedig a részvételi szándék csökkenéséhez vezetnek. Ezeket az eredményeket a Susánszky és Borbáth: *The Effect of Politicization on Protest Participation in Non-Democracies: The Case of Hungary* c. kéziratban foglaltuk össze. A kézirat elbírálás alatt van.

2) A tüntetés kockázatosságának hatása a tüntetési részvételre

A kísérletek eredményei szerint, a tüntetési események kockázatossága csökkenti a részvételi hajlandóságot. A kockázati kezelés (a rövid 'cikk' szerint tüntetők fizikai atrocitásnak voltak kitéve az esemény során) növelte a tüntetés észlelt kockázatait és csökkentette a részvételi hajlandóságot. Kockázat-részvétel oksági kapcsolaton kívül sikeresen azonosítottunk egy másik mechanizmust is. A kockázati kezelés ugyanis csökkenti a részvétellel kapcsolatos kötelességérzetet, ami csökkenti a részvételi szándékot.

Az eredményeket a Susánszky és Janky: *When Does Violence (De)mobilize? – Risks of Physical Harm and Protest Participation* c. kéziratban foglaltuk össze. A cikk a kézirat korábbi verziójára kapott bírálatok alapján jelenleg átdolgozás alatt áll.

3) Mediátor tényezők és magyarázó mechanizmusok

A kísérletek során számos lehetséges közvetítőváltozót vizsgáltunk (pl.: tüntetési hatékonyság, tüntetési kötelességérzet, negatív érzelmek (düh és félelem)). Továbbá a harmadik kísérletben egyaránt teszteltük fizikai és nem-fizikai kockázatok hatását. Azt találtuk, hogy az érzelmeken és a kötelességérzeten kívül a közvetlen személyes környezettől várt reakciók (pl.: a tüntetők támogatása) egyaránt fontos mediátor faktorok. Az eredményeket összefoglaló *The Effect of Perceived Risks on Protest Participation in Supportive and Non-Supportive Social Contexts - The Moderating Effect of Social Context* c. kéziratot a téma két nemzetközileg elismert kutatójával Arin Ayaniannal (Bielefeldi Egyetem), Nicole Tausch-sal (St.Andrewsi Egyetem) közösen fejlesztjük.

Összességében tehát a survey-kísérletek alapján elmondható, hogy a megnövekedett kockázatok csökkentik a részvételi szándékot. Ugyanakkor a düh, a tüntetési hatékonyság, a tüntetési kötelességérzet, valamint a társas/társadalmi környezet viselkedésével kapcsolatos várakozások bizonyos helyzetekben ellensúlyozni képesek a kockázatok negatív hatását. A részvételi szándék a tüntetésen való részvételre tehát a negatív (visszatartó) és pozitív (ösztönző) hatások eredőjeként jön létre.

Az eredeti kutatási tervet a COVID járvány miatt át kellett ütemeznünk. Az utolsó évben intenzív együttműködést alakítottunk ki a téma két kiváló kutatójával: Az együttműködés nagyon ígéretes eredményeket hozott, ugyanakkor az egyeztetések miatt a projekt utolsó szakasza lelassult. Mindezek miatt, fél év hosszabbítást kértünk a projektre.

Konferenciák

- *magyar nyelvű konferencia-előadások*
 - Társadalmi különbségek a tüntetésekkel kapcsolatos kockázatok észlelésében (Susánszky Pál –Janky Béla), Magyar Szociológiai Társaság konferenciája, 2021 október, online
 - Kontró Fanni: Tüntetések az oktatásügyben Magyarországon, 2015-2020, Magyar Szociológiai Társaság konferenciája, 2021 október, online
 - Kontró Fanni: Miből lesz tüntetés? Oktatással kapcsolatos tüntetések Magyarországon 2015-2020, Az oktatáskutatás új nemzedéke az évtizedfordulón - MSZT Oktatásszociológiai Szakosztályának konferenciája 2022 január 21-23
 - Kontró Fanni: Miért tüntetnek az oktatásügyben? A 2015 és 2021 között Magyarországon szervezett tüntetéseken megjelenő oktatásügyi problémák és érdekek, Szociológiai tudás és közjó - MSZT 2022. évi vándorgyűlés Miskolci Egyetem 2022 október 14-15
 - Susánszky Pál – Janky Béla: Fizikai kockázatok részvételt motiváló hatása (MPTT, Székesfehérvár, 2022. június 10.)
 - Susánszky és Janky: A kockázat-részvétel paradoxon, MPTT – Székesfehérvár, 2022 június 10.
 - Susánszky és Janky: A fizikai kockázatok tüntetési részvételt motiváló hatása, MSZT Vándorgyűlés - Miskolc, 2022 október 14-15.
- *angol nyelvű konferencia-előadások*
 - How Does Violence (De)mobilize? Deconstructing the Risk-Protest Paradox 13th Annual INAS, Conference 2021 online (INAS 2021 online) (Susánszky Pál – Janky Béla)

- Susanszky, P.: The Effect of Perceived Risks on Protest Networks, Mobilization and Protest Diffusion, ECPR General Conference 2023 szeptember, Prága
- Susanszky, P., Janky, B.: How Does Violence Incite Protest Participation, 24Hours Political Psychology Conference, 2023. március 10 Bielefeld
- Susanszky, P. - Borbath, E.: Failure of Party-Sponsored Protests in Non-Democratic Context The Case of Hungary (EUI Workshop on Political Behaviour in Central and Eastern Europe 2024. június 27-28, Firenze)

Publikált tanulmányok

- Janky Béla: *Elit diskurzus, politikai identitás és polarizáció Magyarországon*, Társadalmi Riport 2020, szerk.: Kolosi Tamás, Szelényi Iván, Tóth István György, Budapest, 2020
- Pál Susánszky, Ákos Kopper & Frank T. Zsigó (2022): Media framing of political protests – reporting bias and the discrediting of political activism, *Post-Soviet Affairs*, DOI: 10.1080/1060586X.2022.2061817 (**Q1, IF: 1.828**)
- Papp, Zs.; Susánszky, P.; Szabó, A.: Question-Order Effect in the Study of Satisfaction with Democracy: Lessons from Three Split-Ballot Experiments, *Sociological Methodology* (online first), 2024 (**D1, IF: 2.4**)

Elbírálás vagy átdolgozás alatt álló kéziratok

- Susánszky P.: A tüntetési részvételt magyarázó mikro modellek
- Susánszky P. és Janky B.: When Does Violence (De)mobilize? – Risks of Physical Harm and Protest Participation
- Susánszky P. és Borbáth E.: Failure of Party-Sponsored Protests in Non-Democratic Context The Case of Hungary
- Ayanian, A., Susánszky P., Tausch N. és Janky B. The Effect of Perceived Risks on Protest Participation in Supportive and Non-Supportive Social Contexts - The Moderating Effect of Social Context